

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)
Філологічний факультет

(назва інституту/факультету)
Кафедра сучасної української мови

(назва кафедри)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Сучасна українська мова (вивчення синтаксису складного речення в ЗСО)
(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»

Спеціальність	<u>014 Середня освіта</u>
Галузь знань	<u>01 Педагогіка / Освіта</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Факультет	<u>філологічний</u>
Мова навчання	<u>українська</u>

Розробник: Олена КУЛЬБАБСЬКА, доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри сучасної української мови

Профайл викладача

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=FyMFKPYAAAAJ&view_op=list_works&start=20&pagesize=20

Контактний тел. 58-48-32

E-mail: o.kulbabska@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5873>

Персональний сайт науковця <https://kulbabska.com/news/dystantsiina-osvita>

Консультації понеділок із 16.00 до 17.00 (очні, дистанційні)

1. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (призначення навчальної дисципліни)

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні, коли спостережено різноманітність і багатоплановість наукових шкіл, течій, напрямів, поглядів на певні мовні та мовленнєві явища, значної уваги набуває питання вивчення основних аспектів мови, зокрема синтаксису. Синтаксична теорія нині інтенсивно розвивається, унаслідок чого уточнюються й поглиблюються наші знання про основні синтаксичні одиниці, їх лінгвальну природу та класифікацію. Мовознавці ведуть пошуки змісту і форм різнорангових синтаксичних категорій. У цьому аспекті студентів необхідно ознайомити з усім розмаїттям поглядів, окреслити основні синтаксичні проблеми, над розв'язанням яких працюють українські й зарубіжні граматисти. Лише за таких умов можна сподіватися, що в майбутніх вчителів виформовуватимуться власні погляди на те чи те питання, що вони не догматично, а творчо оволодіватимуть синтаксичною наукою, зможуть навчити учнів інтерпретувати синтаксичні явища, розбирати за схемами аналізу словосполучення, прості й складні речення, надфразні єдності.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: навчити студентів з-поміж різноманіття підходів до складних речень як самостійного класу синтаксичних одиниць української мови вирізнити такі теоретичні ідеї та концепції, що найповніше відбивають сучасний стан граматики й мають більшу пояснювальну силу; звернути особливу увагу на проблемні питання, що перебувають донині в центрі зацікавлень теоретиків-синтаксистів і отримують неоднозначні розв'язання; допомогти студентам пізнати й осмислити синтаксис у поняттях, які були б спроможні охопити внутрішню єдність синтаксичних одиниць і категорій, ієрархічні відношення між ними; сформувати навички зіставляти наукові теорії з теоретичним матеріалом, що його викладено в шкільних підручниках.

3. ПРЕРЕКВІЗИТИ. «Вступ до мовознавства», «Сучасна українська мова (фонетика)», «Сучасна українська мова (лексикологія, фразеологія і лексикографія та проблеми їх викладання в ЗЗСО)», «Сучасна українська мова (морфологія, ч. I)», «Сучасна українська мова (морфологія, ч. II)», «Сучасна українська мова (синтаксис простого речення)».

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності:

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі, впроваджувати інновації, обирати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності.

ЗК 12. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

Фахові компетентності:

ФК 1. Уміння вільно застосовувати знання основних мовознавчих і літературознавчих понять і концепцій у практиці викладання української мови і літератури, критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, виокремлювати й кваліфікувати наукові та методичні проблеми в цій галузі.

ФК 3. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі предметної галузі, збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію, створювати тексти різних стилів і жанрів.

ФК 8. Здатність вільно орієнтуватися в мовознавчих / літературознавчих напрямках і школах, виявляти їхню специфіку та здійснювати науковий аналіз філологічного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 9. Здатність розуміти значення української мови як державної в житті українського народу, уміння адекватно використовувати мовні ресурси в процесі фахової та міжособистісної комунікації, формувати й розвивати в учнів необхідні мовно-комунікативні компетентності.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, морфології, лексикології, фразеології, лексикографії, синтаксису; вміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

ФК 16. Розуміння змісту й принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; уміння добирати навчально-методичні матеріали для проведення занять.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, уміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 8. Систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно організувати процес самонавчання та самовдосконалення.

ПРН 10. Застосовувати набуті знання під час розв'язання педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 19. Здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різноманітних стилів та жанрів, володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасного мовознавства, вільно оперувати мовознавчим матеріалом та термінологією.

5. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма – 90 год.						заочна форма – 90 год.					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми навчальних занять	Змістовий модуль 1. Складні речення сполучникового типу: наукові підходи та лінгводидактика											
Тема 1. Роль складного речення у виформуванні синтаксичної компетентності дев'ятикласників	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Поняття складносурядного речення в чинній Програмі з української мови для ЗЗСО. Складносурядні речення і прості речення, ускладнені	9	-	2	-	-	7	8	-	-	-	-	8

однорідними присудками.													
Тема 3. Поняття складнопідрядного речення в підручниковій літературі для ЗЗСО: визначення, специфіка підрядного зв'язку, засоби зв'язку. Критерії розмежування підрядних сполучників і сполучних слів.	7	-	2	-	-	5	8	2	-	-	-	-	6
Тема 4. Типологія складнопідрядних речень у підручнику з української мови для учнів 9-го класу.	9	2	2	-	-	5	14	2	2	-	-	-	10
Тема 5. Складнопідрядні означальні та з'ясувальні речення: визначення та класифікації.	11	2	2	-	-	7	10	-					10
Тема 6. Особливості будови й семантики складнопідрядних речень обставинного типу.	17	4	4	-	-	9	6	-	-	-	-	-	6
Разом за ЗМ1	55	10	12	-	-	33	46	4	2	-	-	-	40
Теми навчальних занять	Змістовий модуль 2. Лінгвістичні та методичні засади вивчення складних речень безсполучникового типу. Текст												
Тема 1. Складні безсполучникові речення: визначення, типологія, функції. Синоніміка складних речень сполучникового та безсполучникового типу.	10	2	2	-	-	5	16	2-	2	-	-	-	12

Тема 2. Складні багатокомпонентні речення в сучасній українській мові.	18	4	4	-	-	10	18	-	-	-	-	18
Тема 3. Специфіка надфразної єдності як одиниці тексту.	8	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Разом за ЗМ 2	35	8	6	-	-	21	44	2	2	-	-	40
Усього годин	90	18	18	-	-	54	90	6	4	-	-	80

5.2. Зміст завдань для самостійної роботи студента / студентки

№	Назва теми/ форма контролю	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Складні речення сполучникового типу: наукові підходи та лінгводидактика		
1	<p><i>Тема 2.</i> Поняття складносурядного речення в чинній Програмі з української мови для ЗЗСО. Складносурядні речення і прості речення, ускладнені однорідними присудками.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Синтаксис складного речення в іменах. Підготуйте реферативну доповідь про науковий доробок українських граматистів та лінгводидактів (серед них науковців Чернівецького університету) (персоналія на вибір студента / студентки).</p> <p>2. Напишіть есей (тема на вибір). Випишіть із тексту по 3 складних речення з різними типами синтаксичного зв'язку (сурядним, підрядним і безсполучниковим). Схарактеризуйте їхню будову, намалюйте лінійну схему (як у школі) та рівневу (як в університеті), проаналізуйте засоби між частинами (предикативними одиницями).</p> <p>3. Доберіть приклади, що увиразнюють синонімічні відношення простих і складних речень.</p> <p>4. <i>Робота в групах.</i> Аналіз методів роботи учителя в ході вивчення складносурядних речень (на матеріалі вчительських блогів).</p> <p><i>Форма контролю</i> – реферативна доповідь; написання есею; колективна робота; практичні, індивідуальні та самостійні завдання.</p>	7
2	<p><i>Тема 3.</i> Поняття складнопідрядного речення в підручниковій літературі для ЗЗСО: визначення, специфіка підрядного зв'язку, засоби зв'язку. Критерії розмежування підрядних сполучників і сполучних слів.</p>	5

	<p><i>Завдання:</i> 1. Проаналізуйте визначення складнопідрядного речення, установіть його релевантні ознаки, що їх наведено в підручниковій літературі для учнів ЗЗСО та студентів університетів, у словниках лінгвістичних термінів і термінологічних енциклопедіях. Порівняйте дібраний теоретичний матеріал. Результати пошукової роботи узагальніть у таблиці.</p> <p>2. Укладіть лексикографічний профіль базових термінопонять: складне речення, предикативна одиниця, поліпредикативність, структурна схема складного речення, парадигма складного речення, формально-граматичний, семантико-синтаксичний і комунікативний рівні складного речення.</p> <p><i>Форма контролю</i> – моніторинг рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальною темою; робота з таблицею; укладання термінологічного словничка, аналітичний звіт, мультимедійна презентація.</p>	
3	<p><i>Тема 4.</i> Типологія складнопідрядних речень у підручнику з української мови для учнів 9-го класу.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Напишіть есей, уживаючи різні типи складнопідрядних речень (сполучникових і безсполучникових) (тема на вибір студента/ студентки).</p> <p>2. Схарактеризуйте співвідношення семантичних типів підрядних сполучників і виявів семантико-синтаксичних відношень між частинами складнопідрядного речення. Зверніть увагу на стилістичний потенціал варіантних засобів вираження семантики в складнопідрядних реченнях. 3. Обґрунтуйте, у який спосіб можна використати одержану інформацію для розвитку мовлення учнів.</p> <p><i>Форма контролю</i> – творча діяльність, взаємоконтроль студентів у парах і групах, аналітичний звіт.</p>	5
4	<p><i>Тема 5.</i> Складнопідрядні означальні та з'ясувальні речення: визначення та класифікації.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацюйте рекомендовану літературу до теми. Укладіть узагальнювальну таблицю „Специфіка складнопідрядних означальних та з'ясувальних речень у шкільному підручнику та навчальній літературі для студентів ЗВО”.</p> <p>2. Доберіть завдання для ефективно організації самостійної та індивідуальної роботи учнів 9-го, 10–11-го класів ЗЗСО з теми 5.</p> <p><i>Форма контролю</i> – робота з таблицею, практичні, індивідуальні та самостійні завдання.</p>	7
5	<p><i>Тема 6.</i> Особливості будови й семантики складнопідрядних речень обставинного типу.</p> <p><i>Завдання:</i></p>	9

	<p>1. Розберіть 10 складнопідрядних речень обставинного типу, частини яких мають різну будову та з'єднані варіантними підрядними сполучниками. Обґрунтуйте, які випадки синтаксичного розбору зазначених одиниць можуть спричинити труднощі в учнів.</p> <p>2. Підготуйте мультимедійну презентацію до теми „Будова і семантика складнопідрядних речень обставинного типу в шкільній граматиці”.</p> <p>3. Укладіть узагальнювальну таблицю „Типологія складнопідрядних речень обставинного типу в шкільному підручнику та навчальній літературі для студентів філологічних спеціальностей”.</p> <p><i>Форма контролю</i> – робота з графічним матеріалом, мультимедійна презентація, робота зі схемою синтаксичного розбору.</p>	
Усі теми модулю	Модульна контрольна робота	
Усього за ІЗМ	<i>Кількість годин – 33</i>	
Змістовий модуль 2. Лінгвістичні та методичні засади вивчення складних речень безсполучникового типу. Текст		
6.	<p><i>Тема 1.</i> Складні безсполучникові речення: визначення, типологія, функції. Синоніміка складних речень сполучникового та безсполучникового типу.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Робота в групах. Підготуйте проєкт „Традиційне та новітнє вчення про складні безсполучникові речення”.</p> <p>2. Узагальніть у таблиці синоніміку сполучникових і безсполучникових складних речень. Зробіть висновок, як дібраний фактичний матеріал можна використати на уроках української мови в ЗЗСО.</p> <p>3. Підготуйте повідомлення „Складні випадки синтаксичного розбору складних безсполучникових речень”.</p> <p><i>Форма контролю</i> – робота в групах, робота з графічним матеріалом; практичні, індивідуальні та самостійні завдання; розв’язання проблемних і творчих завдань.</p>	5
7.	<p><i>Тема 2.</i> Складні багатокомпонентні речення в сучасній українській мові.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Робота в парах. Доберіть по 3 багатокомпонентних речення (з однотипним та різнотипним зв’язками) з текстів художнього або публіцистичного стилів. Обміняйтеся з однокласником / однокласницею та розберіть їх за шкільною схемою.</p> <p>2. Скласти інтелект-карту заняття на одну із запропонованих у робочій програмі тем лекцій.</p>	10

	<i>Форма контролю</i> – робота зі схемами аналізу складних багатокомпонентних речень, взаємоперевірка виконаного завдання.	
8.	<p><i>Тема 3. Специфіка надфразної єдності як одиниці тексту.</i></p> <p><i>Завдання:</i> Розв'язати тестові завдання ЗНО з тем «Складне речення», «Складносурядне речення», «Складнопірядне речення», «Складне безсполучникове речення». Розробити конкретні рекомендації до аналізу складних випадків синтаксису складного речення.</p> <p><i>Форма контролю</i> – робота над розборами простих речень через тестові технології.</p>	6
Усі теми модулю	<i>Модульна контрольна робота</i>	
Усього за ІІ ЗМ	<i>Кількість годин – 21</i>	
Разом	<i>Кількість годин – 54</i>	

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Технології:

- ✓ **технологія особистісно зорієнтованого навчання** – освітня технологія, основною метою якої є взаємодія викладача та студентів на основі рівності у спілкуванні й партнерства в навчальній діяльності, упровадження суб'єкт-суб'єктних відношень у навчально-виховної діяльності;
- ✓ **технологія контекстного навчання** – інтеграція різних форм освітньої діяльності студентів (навчальної, науково-дослідницької, практичної, самостійної) з акцентом усе ж на практичному застосуванні знань, умінь і навичок, що вможливорює створення умов, максимально наближених до реальної професійної діяльності);
- ✓ **технологія інтерактивного навчання** – діалогова організація навчально-пізнавальної діяльності, спрямована на безпосередню взаємодію не лише викладача і студента, а й самих студентів;
- ✓ **технологія кооперативного навчання** – передбачає роботу студентів у невеликих групах, що вможливорює обговорення кожної проблеми, доведення, аргументування власного погляду, створення ситуації успіху (студенти досягають успіхів у навчанні за умови ефективної взаємодії між собою);
- ✓ **технологія дослідницького (евристичного) навчання** – має на меті розвиток умінь і навичок студента, необхідних для дослідницько-пошукової діяльності, що підсилює креативний складник вищої освіти;
- ✓ **технологія креативного навчання** – організація навчально-пізнавальної діяльності, очікуваним результатом якої є розвиток творчого потенціалу студента (здатність продукувати цікаві ідеї, здобувати успішні результати, віднаходити ефективні способи розкриття проблемних питань);

Методи:

- ✓ **метод навчальної дискусії** – спільне обговорення проблемного питання на засадах обміну думками між студентами, між студентами і викладачем, спрямоване на формування критичного мислення, розвиток комунікативних умінь (аргументація, наукове доведення, повага до думки інших та ін.);
- ✓ **метод забезпечення успіху в навчанні** – спрямований на запобігання появі прогалин у знаннях окремих студентів і розвиток у них інтересу до знань;
- ✓ **метод пізнавальних ігор** – моделювання життєвих професійних ситуацій, що зумовлюють жвавий інтерес до навчальних дисциплін;
- ✓ **метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу** – активізація уваги студентів за допомогою використання цікавих чи дотепних історій, реальних фрагментів педагогічної діяльності викладача;
- ✓ **метод створення ситуації новизни** – чітке окреслення нового навчального матеріалу, що збагатить знання, уміння та навички студентів;
- ✓ **метод стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні** – усвідомлення важливості здобутих знань, умінь й навичок у майбутній професійній діяльності;

7. КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ

Механізм оцінювання результатів навчальної діяльності студентів оприєвнено в засадничих документах Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича – у «Положенні про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», «Положенні про апеляцію на результати підсумкового семестрового контролю знань студентів» (<https://drive.google.com/file/d/1kHg1Wh84yGmLqTIYdQO0e7m38qCrSmcR/view>).

З-поміж критеріїв контролю й оцінювання навчальних досягнень бакалаврів релевантними є:

– систематичність (*основні показники критерію* – регулярне відвідування лекцій і практичних занять, вчасне виконання завдань самостійної та індивідуальної робіт, написання модульних контрольних робіт за узгодженим графіком тощо);

– активність (*основні показники критерію* – ініціативність, творчий підхід, якість підготовки до лекцій і практичних занять, високий / достатній рівень виконання завдань самостійного характеру);

– результативність (*основні показники критерію* – високий / достатній рівень засвоєння теоретичного матеріалу, уміння застосувати сформовані знання на практиці та під час науково-дослідницької роботи).

Система оцінювання знань, умінь і навичок є накопичувальною, тобто складається із суми балів за різними видами здійсненого контролю, у процесі проведення поточного й підсумкового контролю знань (екзамену).

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу; виконання практичних і творчих завдань; уміння самостійно опрацьовувати різностильові тексти та аналізувати їхні синтаксичні та лінгвостилістичні особливості; складання конспекту лекції або прочитаного з рекомендованої літератури, написання реферату / есею; укладання словника синтаксичних термінів; створення презентації, проєкту, постеру тощо; здатність публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завдання підсумкового контролю – перевірка глибини засвоєння студентом / студенткою програмового матеріалу освітньої компоненти, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння обґрунтовувати власний погляд на синтаксичне явище, пропонувати розв'язання певної граматичної або лінгводидактичної проблеми, дотичної до змісту дисципліни. Підсумкова (загальна) оцінка освітньої компоненти – сума оцінок (балів), одержаних за виконання самостійної роботи, результатів модульного контролю та за виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (за яке студент / студентка може отримати 10 балів за умови наявності менше 35 балів за поточні види практичної / самостійної роботи). Підсумкову оцінку виставляють після вивчення навчальної дисципліни в повному обсязі і «виводять» як суму проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної/самостійної роботи, для оцінювання якої призначається 60 балів, і рейтингу з атестації (іспит) – 40 балів.

Політика оцінювання: Роботи, що їх здобувач / здобувачка освіти здає з порушенням установлених для академгрупи термінів без поважних причин, оцінюють на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається лише з дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у наукових заходах або програмі подвійного дипломування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн-формі за погодженням із деканом факультету).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт й іспиту заборонено (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Критерії підсумкового оцінювання

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюємо з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей (як це передбачає диференційований підхід в організації навчального процесу).

„Відмінно” (А) – студент/ студентка вільно й у повному обсязі володіє програмовим матеріалом, уміє безпомилково визначити синтаксичні явища сучасної української мови, пояснити їхні граматичні особливості з опертям на шкільну програму та сучасні наукові підходи; вміє аналізувати мовні й позамовні явища, закономірності, порівнює, систематизує, конкретизує їх; робить власні висновки на ґрунті спостережень, моделює мовні та позамовні поняття, закономірності; прогнозує подальший розвиток мовних явищ; переносить раніше вивчені знання та вміння в нову ситуацію; самостійно обирає аспект запропонованої теми, висловлює власну позицію, наводить приклади, аргументи, ілюструє відповідь власними прикладами; володіє нормами української літературної мови; усне та письмове висловлювання студента/ студентки вирізняється стильовою виразністю та комунікативною доцільністю. Крім того, здобувачі освіти старанно виконали всі завдання, запропоновані для самостійного вивчення; опрацювали ІНДЗ, виявили знання, уміння та навички під час підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 90–100.

„Добре” (В) – студент/ студентка вільно володіє теоретичним матеріалом курсу, уміє вправно визначити морфологічні та синтаксичні явища сучасної української мови, пояснити їхні граматичні особливості з опертям на шкільну програму та сучасні наукові підходи; обґрунтувати процеси, що відбуваються в синтаксичній системі української мови; вміє аналізувати мовні й позамовні явища, закономірності, порівнює, систематизує, конкретизує їх; робить власні висновки на ґрунті спостережень, моделює мовні та позамовні поняття та закономірності; прогнозує подальший розвиток мовних явищ; переносить раніше вивчені знання і вміння в нову ситуацію; обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлює власну позицію, наводить приклади, аргументи, ілюструє відповідь власними прикладами; володіє нормами української літературної мови; усне та письмове висловлювання студента/ студентки вирізняється стильовою виразністю та комунікативною доцільністю. Попри те, під час конкретного аналізу здобувач/ здобувачка освіти допускає: 1) незначні неточності, які не впливають на загальний результат; 2) окремі похибки та неточності, які не впливають на загальну стрункість знань і свідчать про розуміння теоретичного і практичного матеріалу. Крім того, частково володіє відповідною науковою термінологією; досить активно готувався до практичних занять; загалом добре опрацював питання самостійного вивчення; висвітлив питання підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 80–89.

„Добре” (С) – студент/ студентка загалом володіє програмовим матеріалом курсу, уміє визначити морфологічні та синтаксичні явища сучасної української мови, пояснити процеси, що в ній відбуваються; за аналізу мовних й позамовних явищ допускає окремі незначні помилки; моделює мовні та позамовні поняття, явища та закономірності, проте власні висновки на ґрунті спостережень викликають труднощі; не завжди послідовно застосовує раніше засвоєні знання в новій ситуації; допускає окремі неточності у термінології, окремі похибки та неточності в доборі ілюстративного матеріалу, які не впливають на загальний результат, проте свідчать про часткове розуміння ним теоретичного і практичного матеріалу Мовлення студента/ студентки відзначається деякими порушеннями літературних норм української мови. Крім того, виявляє обізнаність з конкретної теми і те, що він частково засвоїв рекомендовані до кожної теми джерела і спеціальну літературу; розкриває, але не в повному обсязі, питання підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 70-79.

„Задовільно” (D) – студент/ студентка досить поверхнево володіє програмовим матеріалом курсу, уміє визначити деякі морфологічні та синтаксичні явища сучасної української мови, але не може пояснити процеси, що в ній відбуваються; за аналізу мовних й позамовних явищ допускає серйозні помилки, неточності у термінології, помилки у доборі ілюстративного матеріалу, не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між мовними явищами та здійснювати їх порівняльний аналіз з опорою на шкільну і вишівську навчальні програми; не завжди послідовно застосовує раніше засвоєні знання в новій ситуації. Мовлення здобувача/ здобувачки освіти відзначається порушеннями літературних норм української літературної мови. Загалом студент/ студентка володіє мінімальними знаннями, які дають змогу в майбутньому виконувати свої фахові функції, попри те, неповно розкриває спеціальні питання, закономірності, не зовсім точно трактує поняття і терміни. Практичний аналіз тексту виконує взагалі правильно, однак допускає суттєві неточності. Крім того, демонструє фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, які розглядали під час лекцій та роботи на практичних заняттях; обмежується мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури; пасивно поводить себе під час роботи на практичних заняттях, не виявляє належних навичок у ході мовного розбору речень і тексту й бажання до самостійної роботи; частково розкриває питання підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 60–69.

„Задовільно” (E) – студент/ студентка поверхнево володіє програмовим матеріалом курсу, здебільшого вміє визначити деякі морфологічні та синтаксичні явища сучасної української мови, але не може пояснити процеси, що в ній відбуваються; аналіз мовних й позамовних явищ викликає труднощі; не вміє застосувати раніше засвоєні знання в новій ситуації; плутається у термінології, допускає грубі помилки у доборі ілюстративного матеріалу, не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між мовними явищами. Мовлення здобувача/ здобувачки освіти відзначається грубими порушеннями літературних норм української мови; практичний аналіз мовного матеріалу виконує, однак допускає суттєві неточності і грубі фактичні помилки. Загалом студент/ студентка володіє мінімальними знаннями, які дають змогу в майбутньому виконувати свої фахові функції. Крім того, демонструє фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи на практичних заняттях; обмежується опосередкованим вивченням програмового матеріалу та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури; пасивно поводить себе на практичних заняттях, не виявляє належних навичок у ході мовного розбору речень і тексту й бажання до самостійної роботи; фрагментарно розуміє питання, що їх винесено на підсумковий модуль-контроль.

Загальна сума балів: 50–59.

„Незадовільно з можливістю перескладання” (Fx) – студент/ студентка поверхово володіє програмовим матеріалом курсу, не уміє визначити більшість морфологічних і синтаксичних явищ сучасної української мови, пояснити процеси, що в ній відбуваються; аналіз мовних й позамовних явищ не виконує; не вміє застосувати раніше засвоєні знання в новій ситуації; допускає грубі помилки у доборі ілюстративного матеріалу, не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між мовними явищами; мовлення учасника/ учасниці освітнього процесу відзначається грубими порушеннями літературних норм української мови. Здобувач/ здобувачка освіти не володіє термінологією, не розуміє значень конкретних теоретичних і практичних питань. Обсяги теоретичних знань і практичних навичок студента/ / студентки не достатні для виконання фахових обов’язків. Крім того, не відвідував частину лекційних та практичних занять; пасивно поводить себе на практичних заняттях, не виявив бажання до самостійної роботи; не опрацював рекомендованої літератури, у зв’язку з цим не орієнтується в програмовому матеріалі; не розкрив питання підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 35–49 (з можливістю повторного складання).

„Незадовільно з обов’язковим повторним курсом” (F) – студент/ студентка демонструє повне незнання програмового матеріалу; потребує повторного вивчення курсу. Крім того, слухач/ слухачка навчального курсу не відвідував лекційних і практичних занять; не виявив бажання до самостійної роботи, не опрацював рекомендованої літератури, у зв’язку з цим не орієнтуються у виучуваних мовних явищах; не бажав відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу; цілковито не розкрив питання підсумкового модуль-контролю.

Загальна сума балів: 0–34 (з обов’язковим повторним курсом).

Форми поточного контролю

- під час виконання практичних завдань на модульних контрольних робіт;
- індивідуальна та групова (у парах і групах) робота;
- фронтальне усне опитування, моніторинг рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами;
- бліцопитування;
- письмові самостійні роботи (реферати, есе, доповіді, тези, термінологічні диктанти тощо);
- ведення термінологічного словника;
- практичні, індивідуальні та самостійні завдання;
- робота з діаграмами, графіками, схемами, таблицями;
- розв’язання проблемних і творчих завдань;
- проєктна діяльність;
- взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль;
- тестові завдання;
- оцінювання домашніх завдань;
- діагностика результатів самостійної роботи;
- проведення модульних контрольних робіт.

Форма підсумкового контролю – екзамен

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

8.1. Фахова (основна)

- Арібжанова І.* Сучасна українська мова. Базові поняття синтаксису: навч. посібник. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2016. 159 с.
- Вінтонів М. О.* Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви : [монографія]. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
- Городенська К. Г.* Сполучники української літературної мови : [монографія]. К. : Вид-чий дім Дмитра Бурого, 2010. 204 с. [4]. (Студії з українського мовознавства).
- Грищенко А. П.* Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові : монографія. К. : Наук. думка, 1969. 155 с.
- Дорошенко С. І.* Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові : монографія. Харків : Вища школа, 1980. 151 с.
- Дудик П. С., Прокочук Л. В.* Синтаксис української мови: підручник. Київ: Видав. центр «Академія», 2010. 384 с.
- Загітко А., Миронова Г.* Синтаксис української мови: теоретико-прикладний аспект. Врно: Masarykova univerzita, 2013. 225 с.
- Іваницька Н. І.* Теоретичний синтаксис української мови : посібник для аспірантів, магістрантів, студентів-філологів. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2002. 168 с. [4] (Актуальні проблеми граматики).
- Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я.* [та ін.]. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник ; за ред. С. О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 560 с.
- Мариненко І. О.* Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навч. посібник. Київ, 2021. 279 с.

- Мірченко М. В.** Сучасна українська літературна мова. Функційний аналіз синтаксичних одиниць та категорій. Теоретико-прагматичний комплекс з синтаксису: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 200 с.
- Межов О. Г.** Синтаксис української мови: навч. посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 268 с.
- Попова І. С.** Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель) : монографія. Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. 432 с.
- Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ.** 7-е вид., стер. Київ: Вища шк., 2009. 430 с.
- Сучасна українська мова: Синтаксис : [навч. посібн.] / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко.** К. : Вища шк., 2005. 270 с.
- Сучасна українська мова: Морфологія. Синтаксис : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка.** К. : Знання, 2010. С. 321–327.
- Український правопис (нова редакція) / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови.** К. : Наук. думка, 2019. С. 197–256.
- Христіанінова Р. О.** Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. К. : Інститут української мови ; Вид-чий дім Дмитра Бурого, 2012. 368 с.
- Шульжук К. Ф.** Синтаксис української мови: підручник. 2-ге вид., доп. Київ: Видав. центр «Академія», 2010. 408 с.

8.2. Допоміжна

- Бацевич Ф. С.** Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : Академія, 2004. 344 с.
- Вихованець І. Р.** Типологія семантико-синтаксичних відношень. *Українська мова: Теорія і практика* : темат. зб. наук. праць. К. : ІСДО, 1993. С. 7–10.
- Вихованець І.** Проблема класифікації складнопідрядних речень. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 2000. Вип. 6. С. 8–11.
- Вихованець І. Р.** Нариси з функціонального синтаксису української мови : монографія. К. : Либідь, 1992. 224 с.
- Галас А. М.** Структурні і функціональні особливості періоду в українській літературній мові : автореф. ... канд. філол. наук. Ужгород, 1997. 23 с.
- Герман К. Ф.** Складносурядні речення з градаційними сполучниками. *Укр. мова і літ. в школі.* 1972. № 1. С. 28–30.
- Глушкова Г. М.** Структура категорії сурядності. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 1994. Вип. 1. С. 64–68.
- Глушкова Г.** Складносурядні речення фразеологізованої структури. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 2000. Вип. 6. С. 11–17.
- Глушкова Г.** До питання про сурядні сполучники. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 2001. Вип. 7. С. 60–64.
- Давнюк С. В.** Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення в складних конструкціях з сурядністю і підрядністю. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 1996. Вип. 2. С. 46–50.
- Греб М. М.** Семантико-граматичні чинники формування зіставного відношення в складних конструкціях сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова”. Х., 2005. 20 с.
- Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбаська О. В.** Українська мова: схеми, таблиці, тести: навч. посібн. Львів : Світ, 2005. 304 с.
- Гуйванюк Н. В., Кульбаська О. В.** Складні ускладнені речення (Теоретично-практичний блок) : реком. МОН України як навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Чернівці : Рута, 2003. 143 с.
- Дорошенко С.** Розрізнення інваріантів, варіантів і синонімів у складних безсполучникових умовно-наслідкових реченнях. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 2001. Вип. 7. С. 72–5.
- Дудик П. С.** Стилїстика української мови. К. : Академія, 2005. С. 273–278.
- Завальнюк І. Я.** Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХІ століття: функціональний і прагматичний аспекти : монографія. Вінниця : Нова книга, 2010.

С. 224–235.

- Загнітко А. П.** Теорія сучасного синтаксису : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 378 с.
- Іваницька Н. І.** Нариси з синтаксису української мови. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2011. 183 с.
- Зарицька В.** Складнопідрядні речення з синкретичними означально-з'ясувальними підрядними. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2002. Вип. 9. С. 64–69.
- Зарицька В.** Складнопідрядні речення обставинно-атрибутивного типу підрядними. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2003. Вип. 11; ч. 1. С. 148–153.
- Капелюшний А. О.** Стилїстика і редагування : практичний словник-довідник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 576 с.
- Костусяк Н.** Структура міжрівневих категорій сучасної української мови : монографія. Луцьк : Волинський нац. ун-т, 2012. 452 с.
- Кучеренко І. К.** Складнопідрядні речення з кількома підрядними. *Укр. мова і літ. в шк.* 1973. № 5. С. 30–39.
- Масицька Т. Є.** Граматична структура дієслівної валентності : [монографія]. Луцьк : Вид-во Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки, 1998. 208 с.
- Масицька Т. Є.** Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей : монографія. Луцьк : ПВД : „Твердиня”, 2016. 416 с.
- Мельничук О. С.** Розвиток структури слов'янського речення : монографія. К. : АН УРСР, 1966. 323 с.
- Наливайко Ю.** Співвідношення означально-обставинного синкретизму членів речення і підрядних частин. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2002. Вип. 10. С. 53–58.
- Орехов В.** Співвідношення актуального та граматичного членування складнопідрядного речення. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2003. Вип. 11; ч. 1. С. 211–215.
- Пац Л.** Недиференційований зв'язок у складному безсполучниковому реченні. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2003. Вип. 11; ч. 1. С. 221–227.
- Пещак М. М.** Комунікативний синтаксис. К. : Довіра, 2000. 150 с.
- Пономарів О. Д.** Стилїстика сучасної української мови : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2000. 248 с.
- Пономарьова Л.** Диференційні та кваліфікаційні ознаки складнопідрядних речень прислівного типу. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2001. Вип. 8. С. 82–88.
- Силіна В. І.** Вивчення безсполучникового складного речення. *Укр. мова і літ. в шк.* 1975. № 11. С. 79–83.
- Спільник Т. М.** Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Т. М. Спільник. Х., 2004. 20 с.
- Селіванова О.** Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
- Українська мова** : [енциклопедія]. К. : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004.
- Чернишова Л.** Деякі структурно-семантичні особливості присубстантивно-означальних речень. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2001. Вип. 8. С. 58–62.
- Шинкарук В.** Категорії модусу і диктуму у структурі речення : монографія. Чернівці : Рута, 2002. 217 с.
- Шитик Л.** Синхронічна перехідність синтаксичних одиниць в українській мові : монографія. Черкаси : Вид-ець Чабаненко Ю. А., 2014. 474 с.

8.3. Корпус шкільних підручників

- Авраменко О.** Українська мова : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. К. : Грамота, 2017. 160 с.; іл.
- Глазова О.** Українська мова: підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 240 с.; іл.

Голуб Н. Б., Ярмолюк А. В. Українська мова : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. К. : Педагогічна думка, 2017. 308 с.; іл.

Заболотний В. В., Заболотний О. В. Українська мова : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. К. : Генеза, 2017. 272 с.

8.4. Методична література

Голуб Н. Б., Новосьолова В. І., Галаєвська Л. В. Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту) : практичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.

Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.

Козут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.

Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : навч.-метод. посіб. для студ. укр. відділення філол. ф-ту / Оксана Костів, Олеся Сколоздра-Шепітко. Львів, 2018. 202 с.

Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. 250 с.

Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови в школі : навч. посіб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.

Кульбабська О. В., Шатілова Н. О. Крок у професію. Методика викладання української мови у вищій школі: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 384 с.

Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. Житомир : Вид-во ЖЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.

Методика викладання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах: метод. розробки до практич. занять для студ. 4 курсу філол. ф-ту / уклад. А. І. Вегеш. Ужгород : ПП Бреза, 2017. 78 с.

Методика викладання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2009. 400 с.

Навчання синтаксису на уроках української мови у 8–9 класах : метод. посіб. / Н. Б. Голуб, Л. В. Галаєвська. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.

Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 248 с.

Пентилюк М. І., Онукевич Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2006. 134 с.

Плиско К. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків : ХДПУ, 2001. 115 с.

Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посіб. для студ. пед. ун-тів та ін-тів / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К. : Ленвіт, 2011. 366 с.

Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

8.5. Нормативно-правові документи

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <http://mon.gov.ua/konczepczija.pdf>

2. Закон «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

3. Навчальні програми для 10–11 класів. Українська мова. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

4. Навчальні програми для 5–9 класів. Українська мова. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klasimzo.gov.ua>

5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення в закладах загальної середньої освіти навчальних предметів та організації освітнього процесу у 2018/2019 навчальному році. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>
6. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2018–2019 навчальному році. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61466/
7. Українська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
8. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10–11 клас. Рівень стандарту (затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407)). Дивослово. 2018. № 7–8. С. 2–15. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
9. Українська мова. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11-й клас. Профільний рівень (затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 року № 1407). Дивослово. 2018. № 7–8. С. 32–60. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya10-11-klasiv>.
10. Модельні навчальні програми для 5–9 класів нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalniprogrami-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>.

9. Інформаційні ресурси

1. Вікіпедія URL: uk.wikipedia.org/wiki
2. Всеосвіта: бібліотека методичних матеріалів. URL: <https://vseosvita.ua/library/pidgotovka-do-zno-z-ukrainskoi-movi-496104.html>
3. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).
4. На урок: освітній проєкт. URL: <https://naurok.com.ua/>
5. Офіційний сайт української мови. URL: https://ukrainskamova.com/publ/chinnij_pravopis/sintaksis_i_punktuacija/7
6. Освіторія. Сайт неприбуткової громадської спілки. URL: <https://osvitoria.org/>
7. Сайт електронної бібліотеки «Україніка» НАН України. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/UA/elib.exe>
8. Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>
9. Сайт Інституту української мови НАН України. URL: <http://www.nas.gov.ua>
10. Тезаурус з комп'ютерної лексикографії. URL: <http://www.mova.info/Page3.aspx?l1=188&vocid=1>
11. Тезаурус з лінгвістичної термінології. URL: http://www.mova.info/mov_thes.aspx?l1=68